

LAKY GYÖNGY

„ZÖLD” MŰVÉSZ.
HÁBORÚELLENES AKTIVISTA.
KÖRNYEZETTUDATOS
PROFESSZOR. NEM
VÉLETLENŰL KÉRTE FEL
A NEW YORK TIMES
SZERKESZTŐSÉGE TAVALYI
„ZÖLD” KÜLÖNKIADÁSUK
ILLUSZTRÁLÁSÁHOZ.
A MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ
ALKOTÓ GALLYAKBÓL ÉS
VIRÁGOKBÓL KÉSZÍTETT
BETŰKOMPOZÍCIÓI MÁRA
BEJÁRTÁK A VILÁGOT.
LAKY GYÖNGY SAN
FRANCISCOI OTTHONÁ-
BAN JÁRTUNK.

Szöveg: KELETI ANDREA

Fotó: LUCIA ZEGADA

LAKY GYÖNGY

A világ legrangosabb múzeumi és galériái rendeztek alkotásaiból kiállításokat, nagy sikert aratott az Egyesült Államoktól Japánig, Svédországtól Spanyolországig. Magyarországon két alkalommal járt, utoljára 1984-ben, Szombathelyen állítottak ki néhány művét.

A

világ egyik legszerencésebb emberének tartja magát, teljes joggal. Minden nap egy csodálatos helyen, egy fantasztikus férj mellett ébred fel. A reggelizőasztalnál, miközben beszélgetnek, a Golden Gate hidat látják. Utána lemegy a műtermébe a tanítványai közé. Azt teheti, amiben hisz, ami az életet jelenti számára. Délután gitárórákat vesz, és nyelveket tanul, most éppen spanyolul. Miért? Mert jó buli, mondja.

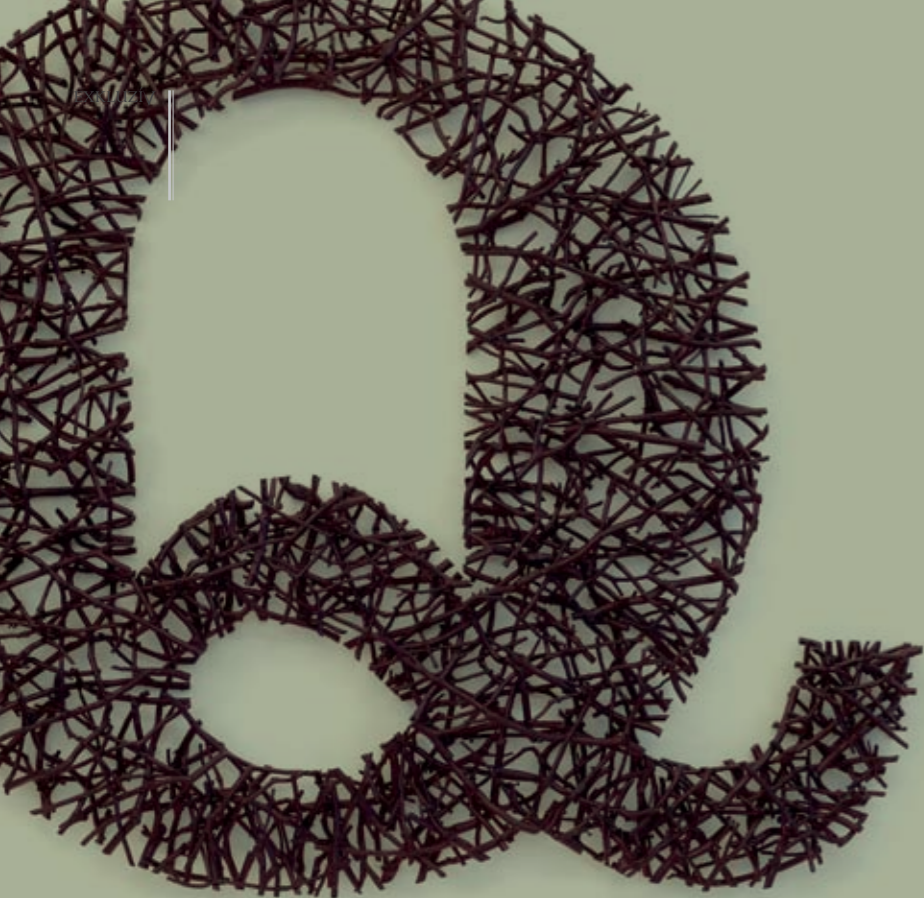
LIVE

A 65 éves Laky Gyöngy sosem felejt el, milyen körülmények között jött világra. 1944-ben született Budapesten. Egyéves volt, amikor két bátyjával és szüleivel elmenekültek Magyarországról. Vannak emlékei erről az időszakról. Például, amikor két-három éves korában Ausztriában voltak, és a fiúk kis házakat építettek faágakból, ő pedig az édesanyjával kifestette a parányi építményeket. Akkor, pici lányként még beszélt magyarul és né-

metül. Négyéves volt, amikor a család Amerikába érkezett. Gyöngy és a testvérei szinte azonnal megtanultak angolul. Azt viszont sajnálja, hogy magyarul ma már egyáltalán nem beszél. Bár, teszi hozzá, az ételek neveire jól emlékszik. És sorolja: „töltött káposzta, lecsó, paprikás krumpli”. Nevetve mondja: „Igen magas röptű beszélgetést tudnék folytatni magyarul a következő szavakkal: hurka, kolbász, hagyma.”

A Laky gyerekek furcsa kettősségekben nevelkedtek Amerikában. Miközben az édesapját büszkeség töltötte el, hogy Amerikában élhet, büszke maradt magyar származására is. De soha nem tért vissza szülőhazájába, mert nem tudta megbocsátani a tényt, hogy menekülnie kellett. Ugyanakkor minden magyar menekült előtt kitérta háza ajtaját. És ott volt, ha bárkinek szüksége volt a segítségére. A lelke mélyén mindig foglalkoztatta őt, hogy mi történik Magyarországon, de nem akart lépéseket tenni azért, hogy visszamehessen, akár csak látogatóba is.

Otthon soha nem beszéltek Budapestről, háborúról, menekülésről. „Ez az oka annak, hogy nincs szorosabb kötődésem a szülőhazámmal– teszi hozzá Laky. –De mindig voltak itt magyar barátaink és csodáltam, amikor nagy magyaros lakodalmakat tartottak, magyar zenével, és zaftos, ízes magyar ételekkel. Nálunk ilyen sosem volt.”

Az édesanyja, akitől valószínűleg a tehetségét örökölte, festőművész volt és csodálatosan zongorázott. Anyai nagymamája egykor híres zongorista, és zeneszerző, még Lengyelországban. Ezért szokta viccesen azt mondani, hogy náluk a kreatív DNS női ágon öröklődik.

Azt viszont nem tudja, kinek az ötlete volt a Gyöngy név. A jelentését ismeri, és azt is, hogy minden magyarul tudónak azonnal feltűnik, hogy ő is magyar. De azt, hogy ez egy ritka név, nem tudta. Amikor azt kérdezem, ki tudja-e ejteni a nevet Amerikában, csak nevet. Soha. Ezért mindig mindenkitől azt kéri, hogy ne nézzék meg, hogy van írva, ha ki akarják ejteni.

LEARN

Azt mindig is érezte, hogy vonzza őt a természet, az érintés és az alkotás. De, hogy művész lesz, az csak akkor tudatosult benne, amikor felvették a kaliforniai Berkeley Egyetem szobrász szakára. Izgalmas, fájdalmas, és felemelő időszak volt ez az

életében. Egy fiatal művész, aki háborúban született, természetesen ott volt mindenhol, ahol halathatta a hangját, ahol tiltakozhatott a vietnami háború ellen.

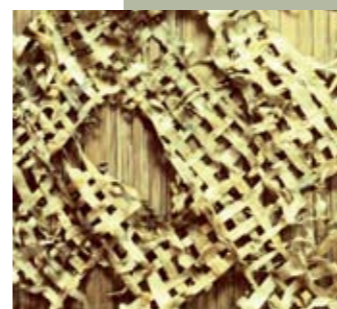
Az egyetem után egy évig tanult még Indianában textilművészetet és indián kultúrát. Utána visszatért a Berkeleyre, és elindított egy alternatív művészeti központot, ahol volt minden: vasárnaponként zenei programok, műhelymunka, és a megszokottól kissé eltérő kurzusok.

„Sokat gondolkodtam azon, vajon én választottam-e az anyagot, vagy az anyag választotta engem. Az ismerőseim azt szokták mondani: ha nem találsz Gyöngyöt otthon, akkor nagy valószínűséggel megtalálsz őt valamelyik közeli parkban, amint épp fadarabok, földre esett ágak vagy gallyak után kutatsz. Vagy egy közeli gazdaságban, ahol összeszedi a fahulladékot – egyébként a gazdák legnagyobb öröme, mert így nem kell égetniük – meséli, s hozzáteszi: – A gallyak a legcsodálatosabb élő formák közé tartoznak.

Negyven éve tartó karrierje alatt, bármit alkotott – legyen az egy kosár, egy keret, vagy egy szó – mindig ragaszkodott az anyaghoz. Alma, körte, barack, szilva, eukaliptusz. Bármilyen faág. Ez ő. Gyöngy maga az anyag, maga a fiber art (rost, szál, hánccsművészet). Összeírta, hogy egyes időszakokban az emberiség mire használt egy egyszerű kosarat. Használták a halászok, az anyák bölcsőnek, asszonyok cipelték benne a mosott ruhát, kalandorok repültek benne az első hőlégballonokban. És ez csak töredéke a listának. Laky szeret úgy tekinteni a fiber artra, mint amiből akár a számítógép, akár a függőhíd eredete visszavezethető. És úgy néz egy egyszerű kosárra, mint az emberi lélek szimbólumára, vagy mint az emberi intelligencia tartályára.

„A gallyak a legcsodálatosabb élő formák közé tartoznak.”

„A jelenlegi kultúránk ellustítja az elménket, mintha szép lassan feleslegessé akarná tenni. Pedig a kreativitás olyan, mint egy égő, ami világosságot gyűjt odabent.”

kell dolgoztatni. „A jelenlegi kultúránk ellustítja az elménket, mintha szép lassan feleslegessé akarná tenni. Pedig a kreativitás olyan, mint egy égő, ami világosságot gyűjt odabent.”

ACT

Már öt éve tanított az egyetemen, amikor 1982-ben, 38 évesen először tért vissza Magyarországra. Bán András, a neves műkritikus rendezett egy kiállítást Sárospatakon, melyen Gyöngy művei is szerepeltek. Megérkezett, de az akkori vezetés és bürokrácia miatt csak egy hónapos csúszással kezdődhetett a tárlat. Mivel egyéves volt, amikor a családja elmenekült innen, természetesen semmi sem emlékezett, de szép lassan jöttek vissza a szavak, az illatok és a fények. Bár nem érezte, hogy hazajött, szeretett itt lenni. Különösen a vidéket kedvelte a 80-as évek elején. „Csodálatos érzés volt Magyarországon lenni, érezni a bőrömmön a kulturális örökségemet” – emlékszik vissza sok-sok év távlatából.

Azt mondja, talán ő is hibás azért, mert csak ez az egy kiállítása volt Magyarországon. Mindig túlságosan elfoglalt volt. 27 év után ment nyugdíjba az egyetemről, ami korántsem jelenti azt, hogy abbahagyta a tanítást. Öt éve, hogy a saját műtermében tartja a kurzusait, amelyeket most már kifejezetten környezetvédelmi, művészeti kurzusoknak nevez.

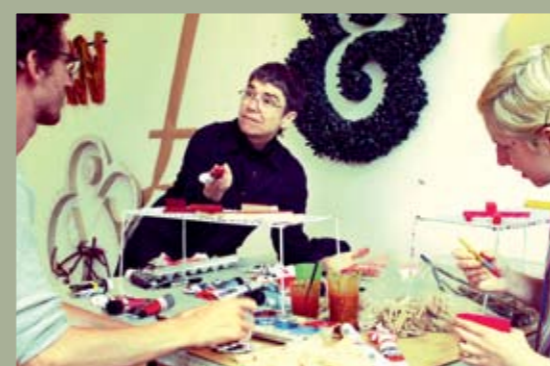
„Már réges-régen túl vagyunk azon, hogy szemérmeskedjünk vagy mismásoljunk. Hangosan, és célzottan ki kell mondani, hogy veszélyben van a környezetünk.” Ő mosolyog ugyan, de nagyon is komolyan gondolja, amikor azt állítja: „Jobb lenne ennek a bolygónak, ha kihalna az emberiség, ha a többi élőlény rajtunk kívül tovább élhetne, nélkülünk.” Majd szemérmesen hozzáteszi, „tudom, erről mást gondol az, akinek van gyermeke. Nekem nincs, a jövőm a munkáimban és a gondolataimban él tovább.”

ART

1977-ben visszatért az egyetemre, de immár professzorként. Természetesen fiber artot, valamint faszobrászatot tanított. Majdnem három évtizeden át dolgozott együtt a következő alkotó generációkkal, és mindvégig úgy érezte magát, mintha egy művészlaboratóriumban élt volna. Azt szokta mondani, hogy ennek a kapcsolatnak ő volt az igazi nyertese, mert ő tanult a tanítványaitól. „Ma is fel tudnám sorolni, hogy melyik művemem melyik fiatal tanítványom hatása érződik” – mondja cinkos mosollyal az arcán. S miközben élvezte az egyetemi létet, beltéri munkáit egyre többször cserélte kültérre. Nyilatkozta is nem egyszer, hogy amikor szabad téren alkot, az megdolgoztatja az elméjét, a képességeit, az ötleteit, egyszerűen mindent. Olyan sokban különbözik ez a munkafolyamat a műteremtől. Azt is hozzátette, hogy gyakran akkor születnek a legjelentősebb alkotások, amikor a körülmények a legkaotikusabbak. Ez utóbbi gondolat végigkíséri a pályafutását. Mindig azt vallotta, hogy az agyunkat néha be kell csapni, meg

„Csodálatos érzés volt Magyarországon lenni, érezni a bőrömmön a kulturális örökségemet”

Exkluzív

WAR

Harcos, háborúellenes aktivista volt már nagyon fiatalon, és ennek a lázadásnak gyökerei mélyen ott vannak a gyerekkorban, a család szökésének a történetében. „Én ezer százalékban háborúellenes vagyok. Amikor a Bush adminisztráció háborút indított Irak ellen, ránéztem egy újságra, és a címlapon láttam egy férfit rohanni három kisgyerekel. A kicsik annyi idősek lehettek, mint mi a bátyáimmal, amikor Magyarországról menekültünk. Rohantak, és mögöttük látszott a robbanás, és a füst. Letéptem a címlapot, és lehoztam a műtermembe. Azóta itt van az asztalon. Ahányszor ránézek, azt érzem, hogy ez lehetett volna az én családom is. Hol vannak most? Mi történt a kicsikkel és a férfival? Űtem, néztem a címlapot, és tudtam, hogy egyszer majd csinálni fogok valamit, amiben ott lesznek a kérdéseim, az érzéseim.”

2007-ben készült el a Dada, Laky Gyöngy egyik leghíresebb műve. Egy katona. Sok száz műanyag babából.

MOVE

„Green”-né, ahogyan ő nevezi magát, ezzel szemben az évek múlása tette. Hiszi, hogy amit valaki megtesz tőlünk egy méterre kicsiben, annak nagy hatása van mindenre tőlünk kilométerekre. „Nagyon fontosnak tartom a zéró hulladék koncepciójának elfogadását, és elfogadtatását.” – hangoztatja sűrűn.

Alapjában véve azt vallja, hogy ha a Föld népessége olyan ütemben növekszik, mint ma, akkor eljön a nap, amikor a bolygó nem lesz egyéb, mint egy nagy szemételep, pont, mint ahogyan a Wall-E című filmben láttuk. Hogy ez ne így legyen, szükség van oktatásra, szélesebb körű információáramlásra, és mindenek előtt arra, hogy az emberek hozzáállása változzon. Ez utóbbiban van fontos szerepe a művésztsadalomnak.

THE GREEN ISSUE

Ezért is érezte rendkívül fontosnak, hogy őt kérték fel a New York Times 2008. áprilisi „zöld” különciadásának illusztrálásához. Szavakat formált meg faágakból. Szavak három, illetve négy betűből, csak a betűk változnak, a forma és a benne lévő kiáltás ereje nem. Jelentésük pedig magyarul:

HÁBORÚ (WAR)
NYERS (RAW)
FEGYVER (ARM)
ÜTNI (RAM)
VÁJNI (MAR)

Amikor a kis gallyak, szögek és csavarok összeállnak egy egészé a műtermében, még nem tudja, mit fog jelenteni mások számára az, amit alkotott. Csak remélni tudja, hogy az üzenete hasonlítani fog ahhoz, ami a fejében volt, amikor elkezdte keresgélni a faágakat. Minden egyes csavarnak pontos helye és jelentése van. Ha kiválaszt egy színt, azzal részese egy folyamatnak, s formálódik; hogy a mű maga egy állítás lesz-e a felületességéről, vagy a pocséklásról vagy a jólétről...? A művészet egy kulturális kommunikáció, vallja ő. „Valahogyan mindannyian kötődünk a művészethez. Nem tudnánk élni nélküle, mint ahogy soha nem is tudtunk.”

És van még valami, amiben hisz. Ez pedig a művészek szerepe, és hatása, ami véleménye szerint erősödött az utóbbi években. „A művészek szerepe mindig is az volt, hogy járatlan úton járjon. Hogy az ismeretlent kutassa, és a létező világ külső határait ostromolja. És persze, hogy olyan kérdéseket próbáljon feltenni, amelyekre meghökkentő válaszok születnek.”

Azt tudjuk, hogy remekül érzi magát, de ha azt kérdezik, éppen most mit csinál Laky Gyöngy, a válasz: épp a magyar állampolgárságát intézi. Amikor legutóbb hívtam, egy formanyomtatványt töltött ki. Azt mondta, szeretné tudni, hogy magyar állampolgár-e még, és ha nem, akkor hogy lehetne az.

Exkluzív Healt Academy klubok már 3 helyen Budapesten!
Spa, Pool & Fitness – Become a member today!

We create

Shapes™

“Your body is your temple, and it needs to be tended to in the best manner possible. It is the finest and most valuable substance ever created, but it also has to harmonize with the inner you. We believe in exercise that shapes and strengthens both body and soul.”

AVENUE GARDENS
1062 Budapest
Andrássy út 68.
Tel: +36 1 630 29 20

SUN PALACE
1036 Budapest
Nagyszombat utca 1.
Tel: +36 1 250 90 68

BUDAPEST MARRIOTT HOTEL
1052 Budapest
Apáczai Csere János 4.
Tel: +36 1 266 42 90

WorldClass®
HEALTH ACADEMY

www.worldclass.hu

Brussels | Budapest | Bucharest | Paris | Prague | Stockholm | Warsaw | Zagreb